

Weg eene stem over den landverkoop op Java.

III.

De schrijver brengt vervolgens eenige voorbeelden van particuliere landen, door den heer SLOET aangehaald, ter oetse, ten einde aan te toonen, dat ook hier niet alles goud is wat blinkt, en dat de taxatiën dier landen hunne wezenlijke waarde verre te boven gaat. Het merkwaardigste voorbeeld is zeker wel, dat van de landgoederen Maron en Bedakka. Hiervan zegt de heer SMISSAERT het volgende:

»Van twee van de bekend gestelde porceelen woeste gronden, heb ik, op grond van wetenschap, regt van spreken, welke, volgens de evengenelde opgave (des heeren SLOET) eene getaxeerde waarde zouden hebben, respectievelijk van f125,000 en van f75,000. Beide deze landen behooren aan de, in 1848, te Samarang, gefailleerde firma van DAENDELS en COMP.; met betrekking tot dezelve vind ik op den staat van baten en lasten van die firma uitgetrokken: »dat het land Maron bij de boeken gedebiteerd staat voor f323,330.50, doch getaxeerd is waarlijk te zijn f30,000, welke post van f30,000 evenwel als dubieus, voor niet meer dan 50 pCt. opgebracht wordt, omdat het zeer twijfelachtig is of dit land, bij verkoop, met de bestaande gedschaarschte, den gedrukten stand van de koffij en de zware kosten aan het onderhoud verbonden, de getaxeerde waarde zal opbrengen.» Het koffijland Bedakka is, op denzelfden staat, voor eene getaxeerde waarde van f35,000 gebragt, mede, als dubieus, tegen niet meer dan 50 pCt. om dezelfde redenen, als ten aanzien van Maron zijn vermeld.»

»Tegen het in erfpacht voor 50 of 100 jaren, afstaan van woeste gronden,» gaat de schrijver voort, »bestaan, naar mijn inzien, geene ge-gronde bedenkingen; maar door woeste gronden, versta ik dezulken die verwijderd zijn van bevolkte streken, van welke thans hoegenaamd geen nut getrokken wordt, en niet de onbebouwde gronden, die op kleinen afstand van zulke streken en dessa's gelegen, en voor deze noodig en nuttig zijn. Het loeropen van; wacht u voor... kan ik daarbij echter niet ondenken.»

De heer SLOET heeft, onder anderen, ook beroepen op de ommelanden van Batavia. »De ommelanden van Batavia,» zeide hij, »waren, in vroegeren tijd, onveilige wildernissen en moerassen, maar door particuliere nijverheid zijn zij in rijk bevolkte streken veranderd. Is er op geheel Java eene rustiger en welvarender streek dan de residentie Batavia en Buitenzorg? Hierop antwoordt de heer SMISSAERT: »Het is moeilijk, dit geheel tegen te spreken, maar zeker is het, dat die ommelanden reeds voor het einde van eene eeuw, geene wildernissen en moerassen meer waren. In het voornaamste Westerkwartier, zich uitstrekende tot de grenzen van de residentie Bantam, 12 a 13 uren van Batavia, men, in 1816, nog uitgestrekte woeste gronden aan, voor-

zien van stevige landhuizen, aan Europeanen toebehoorende; maar dit is thans het geval niet meer; nagenoeg alle landen, in dat gedeelte van de residentie Batavia gelegen, zijn sedert dien tijd de eigendom van Chinezen geworden; en ik geloof gerust te kunnen verzekeren, dat de welvaart van de bevolking, noch zedelijk, noch stoffelijk, toegenomen is. Ten oosten van Batavia is insgelijks meest alles in handen van dat volk, terwijl zij in het overige gedeelte van de residentie Batavia en in Buitenzorg, minder eigenaren dan huurders zijn. Wanneer men nu nagaat, welke bijvoegmerken de Chinezen hebben, om landerijen zoo hoog in huur aan te slaan, dan zal men in eene geschikte gelegenheid oth den smokkelhandel te drijven, zoo wel in opium als in andere waren, die aan regten onderhevig zijn; met de landen Kendang-Sampie, Soemadangan en Tegalwaroe, moet dit onder anderen het geval zijn. Het land Tjikandi hier in de residentie Bantam, is, voor een paar jaren, ook aan Chinezen verhuurd, tegen eenen prijs, over welchen men verwonderd zou staan; — maar dat land is heerlijk gelegen voor den smokkelhandel.»

»Dat de bevolking, in de bedoelde streken, rustig en welvarend is, wil ik niet tegenspreken, maar dat zij dit, over het algemeen, in ruimere mate zoude zijn, dan in andere gedeelten van Java, kan ik niet toegeven. Er bestaan evenwel uitzonderingen. De beschaving is stellig meer doorgedrongen bij de bevolking van het Bataviasche en Buitenzorgsche, maar ik trek in twijfel of zij daardoor beter geworden is; ik heb ten minste wel eens hooren aanvoeren, dat in geen gedeelte van Java meer misdaden worden gepleegd, en moet dit in hooge mate het geval zijn in het Westerkwartier van Batavia.»

Na het voornaamste, zoo wij vermeenen, uit de brochure van den heer SMISSAERT te hebben medegedeeld, zullen wij onze uittreksels eindigen, met het resultaat van des schrijvers onderzoek op te nemen:

»Ten slotte wil ik tot de conclusie komen, dat ik het gouvernement het regt om land op Java te verkoopen, niet kan betwisten; ik wil van dien maatregel geene onlusten voorspellen of schrikbeelden ophangen; maar van het onbillijke, onstaatkundige en onnatuurlijke daarvan, ik kan niet onthouden. Ik herhaal het, direct noch indirect zou wenschen bij te dragen. Wil men het particuliere landbezit op Java bevorderen; men sta dan woeste streken, in erfpacht voor 50 of 100 jaren af. Indien het gouvernement daarvan geene de minste inkomsten en directe voordeelen trekt, zal het nog groote verplichting hebben aan de kapitalisten, die hun vermogen of een gedeelte daarvan willen besteden om die woeste streken in kultuur te brengen. Dat de bevolking van gouvernementen-landen naar die ontginningen zal trekken, behoeft men, mijns inziens, niet te duchten; maar men neme een voorbeeld aan de resultaten, welke de ontginningen van woeste gronden

de residentien Samarang, Pekalongang en Banjoe Maas hebben opgeleverd. Nogtans, ik herhaal het: »een ieder wachte zich voor schade.» Maar, kan zoodanige aanbeveling wel noodig zijn voor de kapitalisten van ons land? deze toch gaan, om mij zoo eens uit te drukken, niet over ijs van eenen nacht?

»Het kultuur-stelsel heeft gebreken: — de heffingen op de Bazars zijn drukkend voor den Javaan, en de zout-monopolie moge dit ook zijn, maar dat dezelve van dien aard is, dat den Javaan daardoor het gebruik van de noodige hoeveelheid benomen wordt, spreek ik stellig tegen; dat het muntstelsel geregeld worde, is stellig van het hoogste belang; van het bezigen van tuischen gewigt door het gouvernement, waarvan de heer SLOET het beschuldigt, heb ik nimmer hooren spreken en hecht daaraan ook geen geloof; het stelsel van de Preanger-Regentschappen haakt zeer naar verandering; de Javaan is blootgesteld aan vele knevelarijen van zijne inlandsche hoofden en van Chinezen; dathij dikwijls voor gering of geen loon moet bijdragen tot het daarstellen van gouvernementen-gebouwen; dat hij vele heerendiensten, onder welke er ongeoorloofde zijn, te verrigten heeft; dat het leveren van koelies voor de vestingwerken, op verre afstanden van zijne woonplaats; dat dit alles drukkende voor hen is; wil ik toegeven; door het landbezit zullen die bezwaren echter niet uit den weg geruimd worden, maar wel door een goed, doelmatig en weldadig bestuur, bijgestaan door het noodige getal bekwame en geschikte Europeesche ambtenaren, die zich het lot van den Javaan aantrekken; dit kan bij ambtenaren even goed gevonden worden als bij individu's, die particuliere landen voor anderen beheeren, of bij hen, die dezelve in huur genomen hebben; — op eene goede keus van ambtenaren komt echter zeer veel aan, maar dit wordt niet altijd in acht genomen.»

»Maar voor alles wordt vereischt, dat het Indisch batig saldo niet meer ten volle, als een vaste post van inkomsten, op de staats-begrooting voorkome. Ik wil aannemen, dat het Nederland dat saldo niet geheel ontberen kan, maar laat men zich bepalen tot eene vaste som en de meerdere opbrengst bestemd laten, tot het invoeren van noodige verbeteringen in Java; die groot in getal zijn, die zullen bijdragen om het zedelijk en stoffelijk lot van den Javaan te verbeteren; door hem langzamerhand tot meerdere beschaving en werkzaamheid op te leiden, kan men verwachten, dat het tegenwoordig stelsel van kultures, hetwelk door gedwongen arbeid moet worden staande gehouden, zal kunnen worden vervangen door een gewijzigd stelsel met vrijwilligen arbeid.»

»De bevolking van Java en die van al onze Overzeesche bezittingen, wil ik, dat door het Opperwezen onder Europeesch gezag gesteld is, om christelijk te worden beheerscht, beschoft en bevrijd van alle dwalende opvattingen, en van alle dwalende opvattingen te trek-

ken, zoo veel als immer mogelijk is; — daarop kan geen zegen rusten!"

Hierop zeggen wij volmondig, amen.

Ons oordeel over de brochure van den heer SMISSAERT kunnen wij kort zamentrekken. Wij zullen niet zeggen, dat de schrijver voor ons de voordeelen van het cultuur-stelsel boven dat van het particulier landbezit, buiten allen twijfel gesteld heeft, maar hetgeen de schrijver zegt en de wijze, waarop hij het zegt, boezemt vertrouwen in. Hij is niet blind voor de gebreken van het stelsel, dat hij voorstaat; hij zegt zijn oordeel rondborstig en zonder aanmatiging.

Dat het zedelijk ongeoorloofd en politisch onverstandig is, om de vruchten te plukken, den boom om te hakken, niets voor de verbetering van den stoffelijken of geestelijken toestand der inlanders te doen en niet slechts de nuttige, maar zelfs de noodige uitgaven achterwege te laten, ten einde het cijfer van het batig slot des te hooger op te voeren, is eene waarheid, die niet te zeer kan aangedrongen worden. Op ons koloniaal regerings-stelsel met betrekking tot het land en de inwoners, zijn inderdaad volkomen van toepassing de bekende regels:

*Sic vos, non vobis, mellificatis apes,
Sic vos, non vobis, nidificatis aves.*

Eigenbelang, zoo geen hooger en edeler beweegreden, moest ons doen inzien, dat, wil men duurzame voordeelen van onze koloniën trekken, men het land niet moet uitputten en de bevolking uitmergelen. Om zeker te zijn steeds te zullen kunnen ontvangen, moet men op zijnen tijd ook weten uit te geven. De plant moet van tijd tot tijd

den boom moet de mest niet onthouden worden. De man, die, om niets van zijne huur- of pacht-penningen te verliezen, zijne huizen laat vervuilen en vervallen en zijne landerijen niet onderhoudt, is niet alleen een slecht huis- en landheer, maar hij bedriegt zich zelven. Hij is een egoïst, maar een dom egoïst. Hij knaagt aan zijne welvaart en ondermijnt zijn bestaan; want die zijn kapitaal ruïneert, berooft zich zelven van de vruchten van het kapitaal. Dit zijn algemeene en alledaagsche waarheden, die het bekrompenste verstand bevat; elk ziet het, elk erkent het, zou het dan ook geen tijd zijn te gaan handelen, gelijk men spreekt? van het batig slot in de eerste plaats af te trekken, wat Indië zelf tot verbetering van zijne stoffelijke en onstoffelijke belangen noodig heeft, en ons zóó in te rigten, dat wij het Indisch batig slot zoo min mogelijk nodig hebben? Want men ontveinze het zich niet, dat ons steunen op den Indischen oogst eene gevaarlijke hebberlijkheid is. Wanneer wij alle voeden- de sappen uit Indië aan ons trekken, zullen wij niet slechts een voos, uitgeput, uitgemergeld land overhouden, dat ten slotte geheel ten laste van het moederland zal komen en dan, op zijne beurt, al onze sappen opslurpen, maar wij zelven zullen verloren zijn, op denzelfden dag, dat de Oost zijne laatste schatting in onze handen zal gesteld hebben. *Nous serons punis par où nous aurons peché.*

Het is zedelijk ongeoorloofd, zegt de heer SMISSAERT, van een volk zoo veel te trekken als immer mogelijk

is en niets te doen om zijne lasten te verlichten, zijne welvaart te verbeteren, zijne beschaving te bevorderen. Die verklaring: „plechtig en in goede moede verklaar ik, dat het mij, in de betrekking van Resident, dikwijls gehinderd heeft, tot het voortbrengen van die producten te moeten medewerken, zonder dat van de schatten, die in 's lands kas vloeiden, het minste bestemd werd tot verbetering van het lot van den inlander, tot het opheffen van lasten, waaronder hij, alleen wegens gebrek aan beschikbare gelden, gebukt gaat, tot aanleggen van waterwerken in het belang der rijst-kultuur, in één woord tot het daarstellen van onmisbare verbeteringen,” doet den schrijver eer aan en neemt voor hem in. En waarlijk, ook van dien kant mag de zaak wel eens overwogen worden. Wij hooren ons gaarne prijzen, en bij gebrek van prijzen, beroemen wij ons zelve, dat wij een bij uitstek zedelijk, godsdienstig, christelijk volk zijn. Maar waar deed ooit een volk of eene regering minder om zedelijkheid, godsdienstigheid en christelijkheid te bevorderen, dan het Nederlandsche volk en de Nederlandsche regering deed, ten opzichte der Nederlandsche Overzeesche bezittingen? *La foi qui n'agit pas, est-ce une foi sincère?* zou men bijna geneigd zijn hier te vragen. In-bezitting-neming van landen, waarin andere natien gevestigd zijn, is regtens eene onwettige daad. Maar wij zijn meer beschaafd, beter onderwezen, zedelijker, verstandiger, krachtiger zeggen wij. Wij zijn door de Voorzienigheid bestemd, deze natuur-menschen de zegeningen der volwassen en ontwikkelde maatschappijen deelachtig te maken.

overheerschers, maar als voogden en opvoeders, om ze tot onze hoogte, tot onzen trap van beschaving op te leiden, om ze beter en gelukkiger te maken. En dit voorwendsel, wat hebben wij gedaan om er waarheid van te maken? Wat heeft de inboorling bij onze tusschenkomst gewonnen? En toch is dit de eenige voorwaarde, waarop ons leenheerschap bestaan kan. De opperheerschappij over minder ontwikkelde volken, wordt stuitende willekeur, wanneer zij niet, door de weldaden van beschaving en verlichting te verspreiden, hare onwettige inmenging doet vergeven en vergeten. Een rijk, op onrecht gegrond, kan niet duurzaam wezen. Het is in strijd met alle beginselen van recht en billijkheid, dat eene natie bestendig al hare krachten en al hare rijkdommen zou moeten ten koste leggen, om eene andere natie te voeden en te onderhouden, zonder daarvoor ooit eenig ding te ontvangen. Lijfeigenschap en slavernij van volk jegens volk zijn niet minder onnatuurlijk en onbestaanbaar dan de lijfeigenschap en slavernij van individu jegens individu.

Wij zijn aan de nota van den heer SLOET veel dank verschuldigd. Zij heeft de tongen en de pennen losgemaakt, en er is veel licht ontstoken, dat anders misschien nog lang onder de koornmaat zou zijn verborgen gebleven. De discussie over koloniale zaken is geopend en men heeft althans begonnen de koloniën te beschouwen, als een gedeelte des rijks, aan welks kennis en toestand de natie niet vreemd mag blijven. Allengs begint men eenig-

zins klaarder die gewesten te zien, die, weinige jaren geleden, nog al half fabelachtige en mythische streken pleegden beschouwd te worden. Indien de nota van den heer SLOET geene andere vruchten dan deze leverde, zou men nog reden hebben, voldaan te zijn. De discussie is, tot nu toe, den heer SLOET niet gunstig geweest en de brochure van den heer SMISSAERT verwijdt nog de bres, die de heer LION in zijne versterkingen geschoten heeft. Eén ding bevreemdt ons, dat niemand er aan schijnt te denken, meer bepaald de vraag te onderzoeken, of het project, dat niet voor Java deugt, daarom ook niet deugt voor andere bezittingen? Of zoo het uitgemaakt is, dat op Java vooralsnog het cultuur-stelsel behouden moet blijven, het particulier landbezit niet zeer wel kan toegepast worden op Sumatra, Borneo, Celebes of de Molukken?

Buitenlandsche berigten.

DUITSCHLAND.

Frankfort, 29 jun. Brieven uit Athene van den 15den januari melden, dat de Britsche vloot van den vice-admiraal Parker, bestaande uit 14 groote schepen, in den morgen van 11 januari op de reede van Salamis tegenover den Piraeus voor anker is gekomen. Den 15den liep de quarantaine af en dadelijk begaven zich de officieren en manschappen naar Athene. Men weet nog niet hoe lang de Britsche vloot in de Grieksche wateren zal blijven. Aan de staatkundige uitgewakenen, welke in het Grieksche leger waren overgegaan, werd den 12den plotseling bevolen, het leger weder te verlaten, tergevolge, naar men zegt, van het verlangen des Oostenrijkschen gezants, die van Petersburg was gekomen. Deze maatregel baarde veel opziens. Het ministerie heeft aan de gemeente-besturen eene circulaire gerigt, strekkende, om op een meer regelmatig bestuur der gemeente-goederen aan te dringen, iets dat zeer noodig moet zijn in Griekenland.

Keulen, 30 jun. Eene heden voormiddag hier ontvangen telegraphische dépêche uit Berlijn, meldt het volgende:

gisteren de besluiten der Tweede Kamer, over de Koninklijke boodschap van 7 januari achtereenvolgens met groote meerderheid van stemmen aangenomen. De afgevaardigde Heinrich von Arnim, opeerde den twijfel of nu de beëdiging van de zijde der Kroon toch wel voortgang zoude hebben. De minister von Manteuffel herinnerde dien ten gevolge aan de bepaalde belofte welke hij in dien geest had gedaan, in gevalle de Eerste Kamer de besluiten der Tweede Kamer aannam.

ENGELAND.

Londen, 29 jan. Hier ter stede is een stuk zuiver goud uit Californië ontvangen, zoo men meent te weten het grootste, dat tot dusver van daar is aangevoerd; het weegt ruim 6 pond 8 onsen en is door een zekeren heer Cross voor bijna het dubbel der innerlijke waarde (omtrent 300 £) gekocht, ten einde het als eene zeldzaamheid van zwaarte en zuiverheid aan H. M. de Koningin aan te bieden.

Londen, 30 jan. Voor eenigen tijd werd gemeld, zegt de Morning Post, dat Rusland voornemens was onderscheidene steden op zijne grenzen, die eene zeer schoone militaire ligging hebben, te versterken. Thans zijn wij in staat om dat bericht te bevestigen en er bij te voegen, op gezag van authentieke opgaven, dat eene commissie daartoe, onder presidium van eenen generaal der genie, te Warschau zal bijeenkomen en dat de noodige werkzaamheden reeds in het voorjaar eenen aanvang zullen nemen. Dit is een zeer belangrijk bericht, dat wij niet vermelden, dat de zijde van Rusland zeer vermeerderd heeft. Het bezit van aanzienlijke vestingen zal Rusland in staat stellen, om er gedurende den winter talrijke troepen te houden, en van daar uit alles te observeren wat in Midden Europa voorvalt. Ofschoon de uitvoering van het plan alleraardigste onkosten zal veroorzaken, verlangt de Keizer van Rusland toch dat het met den meesten spoed tot stand gebragt worde.

— Een blad van Liverpool meldt, dat, volgens berigten van de Plata-rivier, loopende tot het einde van november, een tractaat geratificeerd is tussehen den heer Southern, den Britschen gezant, en generaal Rosas. Het tractaat, en dezelve ratificatie worden met elken dag in Engeland verwacht.

Van den anderen kant verzekert de Morning Herald, volgens brieven uit Buenos-Ayres, dat Rosas, wel verre van den Britschen handel die gemakken toe te staan die men mogt verwachten, weigert te veroorloven dat de koopwaren die te Buenos-Ayres worden aangebragt, naar het binnenland vervoerd worden. De dictator, achterdocht koesterende aangaan-

